

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده هنر و معماری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (MA)
گرایش : معماری

عنوان :

نقش مفاهیم تاریخی در معماری؛ کانون احیا و بازنمایی تاریخ شفاهی تهران

استاد راهنما :

دکتر شادی عزیزی

استاد مشاور:

دکتر هما بهبهانی

پژوهشگر :

شیدا رضانی

تابستان ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده هنر و معماری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (MA)
گرایش : معماری

عنوان :

نقش مفاهیم تاریخی در معماری؛ کانون احیا و بازنمایی تاریخ شفاهی تهران

استاد راهنما :

دکتر شادی عزیزی

استاد مشاور:

دکتر هما بهبهانی

پژوهشگر :

شیدا رضانی

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم به :

پدر و مادر مهربانم که همواره صبورانه یار و یاور من بوده اند.

و

معلم ریاضی دوران دبیرستانم، سرکار خانم آذرمیدخت امری،
که بهترین راهنمای من در زندگی بود ...

روحش شاد.

تشکر و قدردانی :

سرکار خانم **دکتر شادی عزیزی** که همواره دلسوزانه مرا یاری نمودند و در این راه من از ایشان بسیار آموختم.

سرکار خانم **دکتر بهبهانی** که راهنمایی های ارزنده ای را ارزانی داشتند.

سرکار خانم **دکتر کرامتی** و جناب آقای **دکتر متین** که مطالب مفیدی را گوشزد نمودند.

تعهذنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب شیدا ررضانی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۸۳۸۷۳۸۰۰ در رشته معماری که در تاریخ ۹۱/۴/۲۵

از پایان نامه خود تحت عنوان: نقش مفاهیم تاریخی در معماری؛ کانون احیا و بازنمایی تاریخ شفاهی تهران بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی هم سطح، پایین تر یا بالاتر در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدارک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: شیدا ررضانی

تاریخ و امضا:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۹۱/۴/۲۵

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم شیدا رضائی از پایان‌نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۷,۲۵
تمام به حروف هفده و بیست و پنج تمام و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی
دانشکده هنر و معماری

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱
کد شناسایی پایان نامه : ۱۰۱۶۰۲۰۲۹۰۱۰۱۶	
عنوان پایان نامه : نقش مفاهیم تاریخی در معماری؛ کانون احیا و بازنمایی تاریخ شفاهی تهران	
نام و نام خانوادگی دانشجو : شیدا رضایی	تاریخ شروع پایان نامه : نیمسال دوم ۹۰-۱۳۸۹
شماره دانشجویی : ۸۸۰۸۳۸۷۳۸۰۰	تاریخ اتمام پایان نامه : نیمسال اول ۹۱-۱۳۹۰
رشته تحصیلی : مهندسی معماری	
استاد / استادان راهنما : دکتر شادی عزیزی	
استاد / استادان مشاور: دکتر هما بهبهانی	
آدرس و شماره تلفن : خیابان دولت، خیابان محسنیان، نبس بن بست مریم، پلاک ۱۹، طبقه سوم، واحد ۵ تلفن: ۲۲۵۷۴۱۹۵	
<p style="text-align: center;">چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده) :</p> <p>از آنجا که بافت تاریخی محله عودلاجان، که بخش وسیعی از بافت تاریخی شهر تهران را تشکیل می دهد، رو به فرسودگی و ویرانی نهاده، امنیت سکونت خود را از دست داده و داشته های با ارزش تاریخی آن در حال فراموش شدن است، لازم است اقدامات موثری در جهت حفظ و احیای این منطقه انجام گیرد. این تحقیق شامل طراحی یک مرکز اجتماعی_ فرهنگی_ تاریخی است به منظور افزایش پویایی شهر و احیای تاریخ و سنت های شفاهی تهران.</p> <p>در این طراحی، با خلق مکان هایی برای رخداد اتفاقات جمعی و پرداختن به فعالیت هایی که در گذشته رونق پاتوق های محله ای و سازنده ی خاطرات جمعی مردمانش بوده اند، و با بهره گیری از تعامل با ساکنان محلی ضمن ارزشمند کردن بافت تاریخی ، حس امنیت و تعلق به محله امامزاده یحیی در ساکنان به وجود خواهد آمد.</p> <p>مهم ترین اهداف تحقیق عبارت اند از : باززنده سازی بافت تاریخی عودلاجان و بازگرداندن حیات، پویایی و امنیت اجتماعی به آن - ایجاد فضایی جمعی بر پایه توجه به تاریخ تهران و پاسخ به نیازهای فرهنگی منطقه - ایجاد گردشگاهی برای تمامی طبقات اجتماع (جذب توریست) - ارائه طرحی متناسب با زمینه ی بافت تاریخی بخش مرکزی تهران و برجسته کردن نقش امامزاده یحیی به عنوان یک مکان با ارزش تاریخی.</p> <p>بررسی کلی ریخت شناسی بناهای زمینه و روش شناسی برخورد با بافت های تاریخی از جمله روش هایی هستند که در تحقیق حاضر مورد استفاده قرار گرفته اند. کسب اطلاعات تاریخی در مورد چگونگی شکل گیری و تغییرات بافت و بررسی نمونه های مشابه از دیگر مواردی است که در شکل گیری این تحقیق موثر بوده است.</p> <p>نتایج حاصله به صورت طراحی معماری ارائه شده است که در آن، با توجه به میزان آسیب دیدگی بافت تاریخی، معماری جدید ضمن احترام به زمینه بافت تاریخی، خود را از آن متمایز می کند.</p>	

تاریخ و امضا :

مناسب است

نظر استاداراهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

مناسب نیست

فصل اول : کلیات طرح

- ۱-۱ بیان مسئله..... ۱
- ۲-۱ هدف های تحقیق..... ۳
- ۳-۱ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن..... ۴
- ۴-۱ سوالات و فرضیه های تحقیق..... ۶
- ۵-۱ تعاریف عملیاتی متغیرها و واژه های کلیدی..... ۶
- ۶-۱ روش تحقیق..... ۷
- ۷-۱ قلمرو تحقیق..... ۷

فصل دوم : مطالعات نظری

- ۸..... مقدمه..... ۸
- ۱-۲ اصول و نحوه مداخله در بافت های تاریخی..... ۹
- ۱-۱-۲ نظریات تاریخی در مورد بافت های تاریخی..... ۹
- ۲-۱-۲ انواع گرایش ها در مورد بافت های تاریخی..... ۱۲
- ۳-۱-۲ تقسیم بندی انواع مداخلات در بافت های تاریخی..... ۱۳
- ۴-۱-۲ انواع برخورد با ساخت یک بنای جدید در بافت های تاریخی..... ۱۸
- ۵-۱-۲ جمع بندی..... ۱۹

- ۲-۲ معماری زمینه گرا..... ۲۲
- ۱-۲ پالیمپسست و رویکرد پالیمپستی..... ۲۶
- ۳-۲ هویت شهر..... ۲۸
- ۱-۳-۲ هویت شهر از جنبه محتوای یک تئوری هنجاری..... ۲۹
- ۲-۳-۲ ضرورت شناخت هویت شهری..... ۳۰
- ۳-۳-۲ مدرنیته و هویت تهران..... ۳۳
- ۴-۳-۲ مولفه های هویت..... ۳۳
- ۱-۴-۳-۲ تک بناها..... ۳۳
- ۲-۴-۳-۲ مؤلفه های انسانی..... ۳۵
- ۳-۴-۳-۲ هویت فرهنگی تهران..... ۴۹
- ۵-۳-۲ راهکارهای پیشنهادی برای جلوگیری از بحران هویت..... ۵۳
- ۴-۲ فضای شهری، حیات واقعه ای و خاطره های جمعی..... ۵۴
- ۱-۴-۲ حیات واقعه ای و یا حادثه ای..... ۵۴
- ۲-۴-۲ شکل گیری خاطره ها و خاطره های جمعی..... ۵۶
- ۳-۴-۲ حضور شاکله و نقش گیری خاطره..... ۵۷
- ۴-۴-۲ حیات واقعه ای و شکل گیری مکان و فضا..... ۵۸
- ۵-۲ مفهوم منظر شهری..... ۵۸

- ۵۸.....۱-۵-۲ تعریف تصویر ذهنی.....
- ۶۰.....۲-۵-۲ اهمیت منظر شهری.....
- ۶۱.....۳-۵-۲ جایگاه منظر شهری در تعامل انسان-محیط.....
- ۶۲.....۴-۵-۲ قرائت متن شهر.....
- ۶۵.....۶-۲ فلسفه برخورد با ماهیت فضا در شهر.....
- ۶۶.....۱-۶-۲ فضا و فضای شهری از دیدگاه ذهنی.....
- ۶۹.....۲-۶-۲ فضا و فضای شهری از دیدگاه عینی.....
- ۷۰.....۳-۶-۲ نتیجه.....
- ۷۱.....۷-۲ تاریخ شفاهی.....
- ۷۱.....۱-۷-۲ سنت شفاهی در ایران باستان.....
- ۷۶.....۲-۷-۲ پیشینه‌ی تاریخ شفاهی.....
- ۷۹.....۳-۷-۲ تفاوت تاریخ شفاهی با سایر روش‌های تاریخ‌نگاری.....
- ۸۰.....۴-۷-۲ دلایل گرایش به تاریخ شفاهی.....
- ۸۰.....۵-۷-۲ ویژگی‌ها و مزیت‌های تاریخ شفاهی.....
- ۸۲.....۶-۷-۲ محدودیت‌ها و اشکالات تاریخ شفاهی.....
- ۸۴.....۷-۷-۲ راه‌های حل رهایی از محدودیت‌ها.....
- ۸۵.....۸-۷-۲ علت استقبال از کتاب‌های تاریخ شفاهی.....

- ۹-۷-۲ ارزیابی عملکرد موسسه های تاریخ نگاری فعال در ایران.....۸۶
- ۱۰-۷-۲ فایده تاریخ شفاهی.....۸۷
- ۸-۲ پیشینه تحقیق.....۸۹
- ۱-۸-۲ موزه تاریخ نینگ بو (ونگ شو).....۸۹
- ۲-۸-۲ موزه جدید آکروپلیس (برنارد چومی).....۹۰
- ۳-۸-۲ مرکز فرهنگی ژرژپمپیدو (پیانو و راجرز).....۹۷

فصل سوم : روش شناسایی تحقیق و گردآوری داده ها

- مقدمه.....۱۰۲
- ۱-۳ روش تحقیق.....۱۰۲
- ۲-۳ انبار جمع آوری اطلاعات.....۱۰۳
- ۳-۳ روش تجزیه و تحلیل داده ها.....۱۰۴

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

- ۱-۴ بررسی های اقلیمی.....۱۰۶
- ۱-۱-۴ آبهای زیرزمینی.....۱۰۶
- ۲-۱-۴ توپوگرافی و زلزله.....۱۰۵
- ۳-۱-۴ وضعیت آب و هوایی.....۱۱۲
- ۴-۱-۴ تابش آفتاب و میزان دما.....۱۱۴

- ۱۱۵.....۵-۱-۴ وزش باد.....
- ۱۱۶.....۲-۴ بررسی ساختار شهر تهران و رشد آن طی دوره‌های مختلف تاریخی.....
- ۱۱۸.....۱-۲-۴ پیدایش شهر تهران و رشد آن در دوره‌ی صفویه و زندیه.....
- ۱۲۰.....۲-۲-۴ ساختار شهر تهران از آغاز دوره‌ی قاجار تا زمان ناصرالدین شاه.....
- ۱۲۵.....۳-۲-۴ ساختار تهران از دوره سلطنت ناصرالدین شاه تا پایان حکومت سلسله‌ی قاجار.....
- ۱۲۹.....۴-۲-۴ ساختار تهران در دوره پهلوی اول.....
- ۱۳۱.....۵-۲-۴ ساختار شهر تهران از دوره‌ی پهلوی دوم تا حال.....
- ۱۳۶.....۳-۴ بررسی بافت محله عودلاجان تهران و سیر تحولات آن.....
- ۱۳۷.....۱-۳-۴ خاطره‌ی زدایی در بافت‌های کهن.....
- ۱۴۰.....۲-۳-۴ پیشینه محله عودلاجان.....
- ۱۴۹.....۳-۳-۴ ویژگی‌های کلی و شاخص محدوده.....
- ۱۴۹.....۴-۳-۴ ویژگی‌های جمعیتی محدوده.....
- ۱۵۵.....۵-۳-۴ مطالعات فرادست.....

فصل پنجم : نتیجه‌گیری و پیشنهادها

- ۱۶۲.....مقدمه.....
- ۱۶۴.....۱-۵ نتیجه‌گیری.....

۱۷۱.....	۲-۵ پیشنهاد ها
۱۷۱.....	۱-۲-۵ پیشنهاد های حاصل تحقیق (طرح پروژه)
۱۷۳.....	۲-۲-۵ پیشنهاد های فرعی
۱۷۴.....	۴-۲-۵ پیشنهاد هایی برای محققین بعدی
۱۷۵.....	فهرست منابع و مآخذ
۱۷۸.....	چکیده انگلیسی

فصل اول : کلیات طرح

۱-۱ بیان مسئله

در روند یکصد ساله مدرنیته که جامعه سنتی ایرانی با شتاب برای بدست آوردن دستاوردهای نوین گام برداشت، تمامی ارکان آن تحت تأثیر فرآیند مدرنیته قرار گرفت. (کبیر صابر، ۲۷۳، ۱۳۸۴)

در ابتدا کالبد شهری موجود که همان بافتهای تاریخی بودند به سبب ویژگی های خاص، پاسخگوی پیشرفتهای روز به نظر نرسیدند و در تقابل با ساخت و سازهای جدید و طرحهای مدرن شهری حقیر شمرده شدند. این بینش ناصواب، هویت و اصالت بافتهای تاریخی را ناخواسته هدف قرار داد و ارزش و منزلت آنها را در دیدگاه عامه برای مسکن گزینی تنزل داد و به دنبال چنین دیدگاهی، ساختار جمعیتی و فرهنگی و حتی کالبدی بافت های تاریخی بواسطه مهاجرت هایی از درون به بیرون و از بیرون به درون دچار بحران گشت که تبعات رو به شد آن تاکنون ادامه دارد. (همان)

عدم بهره مندی کامل از ظرفیت چنین بافت هایی که معمولاً هسته مرکزی شهرهای توسعه یافته فعلی را تشکیل می دهند و معضلات مترتب آن، بعضاً این مراکز را در نمودار عمران شهری به قطب های بحران تبدیل کرده است. (همان)

بافت های تاریخی ، مناطق ارزشمند و سند هویت هر شهر و بیانگر غنای فرهنگ ساکنین آن هستند که باید به درستی محافظت و در معرض دید آیندگان قرار گیرند . اما محافظت صرف و خالی کردن این بناها از هر فعالیت و کنشی ، ضمن مغایرت با فلسفه وجودی این ساختمانها که برای فعالیت های روزمره انسانها ساخته شده اند ، باعث مردگی و عدم طراوت این قسمت از شهر و فاصله ذهنی مردم با آن می شود. تغییر کاربری مسکونی اغلب این بناها به سایر فعالیت های دیگر باعث جدائی مردم و مهاجرت آن ها از این مناطق می شود. ضمناً اگر بناهای بافت های تاریخی حفاظ و هویت

خود را در پی فعالیت های ناهم‌ساز از دست دهند، مردم به دلیل اعتقادات مذهبی - اجتماعی، اقدام به جابجائی محل سکونت خود می کنند. (فلامکی، ۱۳۸۴، ۲۳)

بافت تاریخی در اصل بخشی از پیکره شهری است که حیات آن از گذشته های دور آغاز شده است و امروز در میان کالبد توسعه یافته و جدید شهر در حال چالش با زندگی جدید و ناسازگاری است که هرگز برای آن آفریده نشده است. (همان)

علیرغم آنکه در چند دهه گذشته و به خصوص دو دهه اخیر این هنجار بطنی از هم پاشیده و شهرها بی مهار به هر سو گسترش یافته اند، ولی زمین های با ارزش بافت های تاریخی موقعیت پر اهمیت خود را در میان شهر تا حدودی حفظ کرده اند و جایگاه ارزشمندشان در جوار سایر بافت های مترکم می تواند در صورت برنامه ریزی های جامع توأم با ملاحظات ویژه راهگشای بسیاری از تنگناها و کمبودهای شهری باشد. (همان)

در حالی که یکی از مشکلات تعمیم خدمات عمومی و گسترش امکانات شهری، تأمین فضاهای لازم در موقعیت های مناسب شهری است؛ در بافت های تاریخی فضاهای متعدد و متنوعی به خاطر عدم شناخت جامع به وضع آشفته و پریشانی رها شده اند. (کبیر صابر، ۲۷۵، ۱۳۸۴)

آنچه در این میان اهمیت دارد دمیدن روح زندگی به این مناطق با کمک فعالیت هایی است که ضمن تزریق پویایی به این مناطق، بر ارتقای وضعیت فرهنگی و اقتصادی ساکنان نیز موثر باشد. به بیان دیگر: " بررسی موضوع باززنده سازی یا تجدید حیات محلات و شهرهای قدیمی که روحیه پویای خود را از دست داده اند، بی بررسی ویژگی های همین پویایی و انعکاس آن در فلسفه مداخله در آن ها تا همان حد می تواند در خطر متنزع بودن قرار گیرد که بی فایده بودن و غیر عملی بودن طرح های ناشی از بررسی های صرفاً فنی که در مرحله اجرا با مشکلات متعدد روبرو می شوند." (فلامکی، ۱۳۸۴، ۲۳)

برای شناخت روند پدیده‌هایی که موجب نارسایی در شهرهای تاریخی به شمار می‌روند باید به دو رده مساله توجه کنیم:

اول- بازشناسی زیربنای اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی شهرها به منظور دستیابی به فرمول‌هایی که بتواند تعادلی تازه، سازنده و مثبت بین بخش‌های نابرابر شهر به وجود آورد و متعاقباً حفاظت و حراست فضاهای پر ارزش فرهنگی را تضمین کنند.

دوم - تعیین حوزه معین فعالیت‌های ویژه‌ای که معمارها و شهرسازها با همکاری سایر محققین و متخصصان برای رسیدن به هدف یاد شده باید مسئولیت انجامش را به عهده بگیرند. (همان منبع، ۲۴)

مفهوم حافظه جمعی اولین بار توسط جامعه‌شناس فرانسوی امیلیا تایم، مطرح شد. به این معنی که زندگی جمعی در طول تاریخ امتداد دارد و منقطع نیست و این احساس که در فرد فرد جامعه یا اکثریت قاطع جامعه وجود دارد، حافظه جمعی نامیده می‌شود. چیزی که این احساس تعلق و هویت به یک جامعه را در درون فرد به وجود می‌آورد، پدیده‌ای کاملاً ارادی نیست، بلکه بعد غیر ارادی دارد. پدیده‌ای که در طول زمان و در طول زندگی فرد به او القا شده و این را در او درونی می‌کند و بر مبنای آن الگوهای رفتاری فرد در بطن جامعه شکل می‌گیرد. هویت اجتماعی و حافظه جمعی در جایی حفظ می‌شود که وقتی فرد در آنجاست حس می‌کند فضایی که در آن مستقر است با جاهای دیگر فرق دارد. و آن فضا دارای تداوم تاریخی است.

مسئله اصلی این پروژه عبارت است از نگاه به آینده و توسعه انسانی و توسعه جامعه از دل بستر و هویت تاریخی همان جامعه، با کمک تاریخ شفاهی تهران، و دوباره زنده کردن رفتارهای فرهنگی - اجتماعی کمرنگ شده، در مکانی جمعی، برای ساختن دوباره‌ی خاطرات جمعی شهروندان.

۱-۲ هدفهای تحقیق

- ۱-۲-۱ باززنده سازی بافت تاریخی عودلاجان و بازگرداندن حیات، پویایی و امنیت اجتماعی به آن
- ۱-۲-۲ ایجاد فضایی جمعی بر پایه توجه به تاریخ تهران و پاسخ به نیازهای فرهنگی منطقه

۱-۲-۳ ایجاد گردشگاهی برای تمامی طبقات اجتماع (جذب توریست)
۱-۳-۴ ارایه طرحی متناسب با زمینه ی بافت تاریخی بخش مرکزی تهران با توجه به ترکیب معماری موجود در زمینه

۱-۳-۴ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن

۱-۳-۱ ضرورت حفظ بافت های تاریخی و بناهای ارزشمند آن

۱-۳-۲ ضرورت توجه به فعالیت های جمعی و فضاها ی شهری داخل بافت های تاریخی

۱-۳-۳ اهمیت نقش فرهنگی- اجتماعی-سیاسی-... افراد یک جامعه در طول تاریخ در شکل گیری هویت تاریخی آن جامعه و ضرورت توجه به بخش های کمرنگ شده ی تاریخ (تاریخ شفاهی)

بافت تاریخی تهران ۲۵ هکتار است که سه درصد وسعت شهر را در بر می گیرد اما اغلب این بافت تاریخی هم اکنون تجاری شده اند، خانه های ارزشمند قدیمی به ویژه در خیابان هایی چون پامنار، سیروس و خیابان ری به کارگاه های تولید کیف، کفش و لباس تبدیل شده اند و به همین دلیل این خیابان ها دیگر ارزشی برای زندگی کردن ندارند. ساکنان قدیمی آن به دیگر نقاط شهر مهاجرت و جای آنها را مهاجران پاکستانی، عرب و افغان پر کرده اند .

بخش اعظمی از بافت تاریخی تهران در قلب منطقه ۱۲ قرار دارد. بازار، پامنار، عودلاجان، خیابان ری، لاله زار، باغ سپهسالار، باغ فردوس، کوچه مروی و خیلی خیابان های دیگر. اما کافی است فقط سری به این خیابان ها بزنیم تا معنای واقعی بافت تاریخی را در تهران دریابیم .

در باب اهمیت سنت شفاهی در ایران باستان، شایسته است به این نکته اشاره ای داشته باشیم که بنابر باورهای اسطوره ای در ایران باستان، واژه های زبان موهبتی الهی هستند و از تقدس برخوردارند. چون با نامیدن هر شی، آن شی به هستی در می آید، در حالی که با نگارش، انسان واژگان زبان را در نشانه ها زندانی می کند. انسان در خط می تواند دستکاری کند و از این رو نگارش را به نوعی

تخطی انسان از سلطه ی خدایان تلقی کرده اند. نیروی خدایان بر روی گفتار اعمال می شود، در حالی که انسان بر نوشته ها تکیه می کند.

تاریخ شفاهی (oral history) عبارتست از روش نوین برای جمع آوری (collecting) ، حفظ (preserving) و نگهداری (maintaining) خاطرات ، زندگینامه ها ، رسوم ، فولکلور و کلاً اطلاعات ثبت شده متنوع که از طریق مصاحبه با افراد صاحب نظر، اندیشمندان و بعضاً عموم در زمینه های مختلف سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی صورت میگیرد و بعد از طی مراحل به صورت فایل صوتی یا نوار ویدئو نگهداری می شود . این اطلاعات بعد از پیاده سازی ، تایپ و ویرایش ، به صورت یکی از منابع مهم در کنار اسناد کتبی قرار میگیرد . تاریخ شفاهی امروزه به علت گستره سیطره کاری در جامعه در تعامل دو جانبه با گروههای مختلف از قبیل تاریخدانان ، جامعه شناسان ، روزنامه نگاران و ... بوده و بصورت مستقیم و غیرمستقیم نقشی بارز در حفظ هویت یک ملت و انتقال آن به آیندگان بر عهده دارد .

امروزه آنچه ما خواسته یا نخواستہ در محورها و موضوعات متنوع در قالب مصاحبه، به عنوان "تاریخ شفاهی" جمع آوری می کنیم؛ کمکی است تا تاریخ، از انحصاری بودن خارج شود، عموم مردم در بازگویی وقایع مشارکت کنند و در ثبت تاریخ، سهیم باشند.

مفهوم حافظه جمعی اولین بار توسط جامعه شناس فرانسوی امیلیا تایم، مطرح شد. به این معنی که زندگی جمعی در طول تاریخ امتداد دارد و منقطع نیست و این احساس که در فرد فرد جامعه یا اکثریت قاطع جامعه وجود دارد، حافظه جمعی نامیده می شود. چیزی که این احساس تعلق و هویت به یک جامعه را در درون فرد به وجود می آورد، پدیده ای کاملاً ارادی نیست، بلکه بعد غیر ارادی دارد. پدیده ای که در طول زمان و در طول زندگی فرد به او القا شده و این را در او درونی می کند و بر مبنای آن الگوهای رفتاری فرد در بطن جامعه شکل می گیرد. هویت اجتماعی و حافظه جمعی در جایی حفظ می شود که وقتی فرد در آنجاست حس می کند فضایی که در آن مستقر است با جاهای دیگر فرق دارد. و آن فضا دارای تداوم تاریخی است.

این طرح تلاشی است برای شناخت هویت تاریخی شهر تهران، با کمک تاریخ شفاهی تهران، و دوباره زنده کردن رفتارهای فرهنگی - اجتماعی کمرنگ شده، در مکانی جمعی، برای ساختن دوباره ی خاطرات جمعی شهروندان.

۱-۴ سوالات و فرضیه های تحقیق

۱-۴-۱ روش برخورد با یک سایت تاریخی از جهت حفظ و احیا کالبد یا فعالیت‌های آن دارای چه محورهایی است و چگونه میتوان به یک طراحی متناسب با بافت تاریخی منطقه مرکزی تهران دست یافت؟

۱-۴-۲ برای احداث بناهای جدید در بافت های تاریخی تا چه میزان باید به هماهنگی با زمینه تاریخی اهمیت داد و تا چه میزان به نوآوری و خلق فضاهای نوین؟ و چگونه می شود بین این دو عامل تعادل برقرار کرد؟

۱-۵ تعاریف عملیاتی متغیرها و واژه های کلیدی

متغیرهای اصلی مساله حفاظت و حراست ، تقویت و باززنده‌سازی شهرها و مناطق قدیمی را می‌توانیم به دو دسته متفاوت تقسیم کنیم. آن‌ها که به فضای کالبدی تعلق دارند و آن‌ها که به فضای انسانی مربوط می‌شوند. هدف اصلی طرح‌ها را در رابطه با این متغیرها چنین می‌توان به شکل خلاصه بیان کرد : تداوم وجودی فضای کالبدی به معنای غالب یا در برگیرنده بیانگر و نمایشگر نمادها و مفاهیم فرهنگی ویژه‌ای که سبب اصلی توجه به شهر تاریخی محسوب می‌شوند و تضمین حضور ساکنین بومی بافت های تاریخی در موضع خود آنان. (فلامکی، ۱۳۸۴، ۲۸)

واژه های کلیدی : تهران ، بافت تاریخی، محله امامزاده یحیی، تاریخ شفاهی، خاطرات جمعی